EU:n ja Länsi-Balkanin huippukokous

Brysselin julistus, 18. joulukuuta 2024

Me, Euroopan unionin (EU) ja sen jäsenvaltioiden johtajat, Länsi-Balkanin kumppaneita kuullen, olemme tänään todenneet seuraavaa:

1. Euroopan unionin ja Länsi-Balkanin strateginen kumppanuus on tärkeämpää kuin koskaan EU:n uuden institutionaalisen syklin alkaessa ja tilanteessa, jossa maailmanlaajuinen geopoliittinen tilanne on muuttumassa radikaalisti, Venäjä käy hyökkäyssotaa Ukrainaa vastaan ja Lähi-idässä on käynnissä konflikti.

2. Meillä on yhteinen tulevaisuus, ja me kohtaamme kiireellisiä haasteita, jotka voimme ratkaista vain yhdessä. Olemme kansalaisillemme velkaa sen, että rakennamme rauhan ja vaurauden tulevaisuutta, joka perustuu jaettuihin periaatteisiin ja arvoihin sekä yhteiseen etuun.

3. Länsi-Balkanin tulevaisuus on EU:ssa. Vahvistamme jälleen kerran olevamme täysin ja yksiselitteisesti sitoutuneita Länsi-Balkanin kumppanien mahdollisuuteen tavoitella Euroopan unionin jäsenyyttä.

4. Kuten Granadan julistuksessa todetaan, laajentuminen on geostrateginen investointi rauhaan, turvallisuuteen, vakauteen ja vaurauteen. Laajentumisprosessi on saanut uutta pontta ja edistynyt huomattavasti edellisen huippukokouksemme jälkeen. Liittymisprosessin nopeuttaminen kumppanien uskottavien uudistusten, oikeudenmukaisen ja tiukan ehdollisuuden ja omien ansioiden periaatteen pohjalta on yhteisten etujemme mukaista.

5. EU on tyytyväinen siihen, että Länsi-Balkanin kumppanit ovat päättäneet vaalia keskeisiä eurooppalaisia arvoja ja periaatteita kansainvälisen oikeuden mukaisesti sekä vahvistaneet olevansa sitoutuneita demokratian ensisijaisuuteen, perusoikeuksiin ja -arvoihin sekä oikeusvaltioperiaatteeseen. Oikeusvaltioperiaate, sananvapaus, riippumaton ja moniarvoinen media, sukupuolten tasa-arvo ja kansalaisyhteiskunnan vahva rooli ovat olennaisia, jotta voidaan varmistaa demokratian toimivuus. Tältä osin kumppanien on siirryttävä sanoista tekoihin tarttumalla toimeen ja toteuttamalla erityisesti perusasioita koskevat tarvittavat uudistukset. EU kehottaa kumppaneita takaamaan vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeudet ja yhdenvertaisen kohtelun. Tuemme jatkossakin kumppaneidemme pyrkimyksiä torjua järjestäytynyttä rikollisuutta ja korruptiota.

6. Euroopan geopoliittinen tilanne vaatii meiltä kaikilta yhtenäisyyttä ja solidaarisuutta Ukrainan tukemiseksi voimakkaasti ja sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestyksen puolustamiseksi. EU:n rinnalla pysyminen on edelleen selvä merkki Länsi-Balkanin kumppanien strategisesta linjauksesta. EU investoi jatkossakin monenvälisyyteen ja tekee yhteistyötä kumppanien kanssa kansainvälisen oikeuden ylläpitämiseksi. Tässä yhteydessä annamme kiitosta niille Länsi-Balkanin kumppaneille, jotka ovat jo täysin mukautuneet EU:n yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan, ja kehotamme muita seuraamaan esimerkkiä. Korostamme myös, että on tärkeää panna rajoittavat toimenpiteet täysimääräisesti täytäntöön sekä tehostaa niiden noudattamisen valvontaa ja estää niiden kiertäminen. Olemme tyytyväisiä siihen, että kumppanit ovat edelleen sitoutuneet EU:n yhteiseen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan (YTPP), mukaan lukien osallistuminen EU:n operaatioihin.

7. Meidän on vahvistettava yhteistyötämme ja strategisia kumppanuuksiamme muuttoliikkeen hallinnassa. Muuttoliike on jaettu haaste ja velvollisuus sekä keskeinen prioriteetti. Vaikka edistystä on saavutettu, päättäväisiä toimia tarvitaan myös viisumipolitiikan yhdenmukaistamiseksi ja muuttajien salakuljettamisen, ihmiskaupan ja kaikkien vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden muotojen torjumiseksi. Sitoudumme vahvistamaan yhteistyötämme terrorismin ja väkivaltaisen ääriliikehdinnän torjumisessa.

8. EU on sitoutunut tuomaan Länsi-Balkanin lähemmäs EU:ta jo laajentumisprosessin aikana. Niiden asteittainen yhdentyminen on jo alkanut eri politiikan aloilla. Näin valmistellaan maaperää liittymiselle ja tuodaan kansalaisille konkreettisia etuja peruutettavissa olevalla ja ansioihin perustuvalla tavalla.

9. Länsi-Balkanin kasvusuunnitelmalla on potentiaalia kaksinkertaistaa talouskasvu alueella seuraavan vuosikymmenen aikana. Se nopeuttaa Länsi-Balkanin ja EU:n sosioekonomista lähentymistä, kunhan kumppanit toteuttavat EU:hun liittyvät uudistukset. Annamme tunnustusta viidelle kumppanille siitä, että ne ovat valmistelleet ja toimittaneet uudistusohjelmansa, jotka komissio on hyväksynyt ja jotka ovat niiden kasvusuunnitelman toteuttamisen perustana. Kiitämme ja onnittelemme niitä kumppaneita, jotka ovat jo liittyneet yhtenäiseen euromaksualueeseen (SEPA), koska se madaltaa ihmisten transaktiokustannuksia. Odotamme mielenkiinnolla muidenkin pikaista liittymistä. Olemme tyytyväisiä yhteiseen työhön, jota on tehty alueen 11 ensisijaisen rajanylityspaikan nykyaikaistamiseksi, ja kannustamme jatkamaan työtä nopeutetusti. EU luottaa siihen, että Länsi-Balkanin kumppanit edistyvät alueellisessa taloudellisessa yhdentymisessä yhteisten alueellisten markkinoiden kautta, mikä on välivaihe ja ennakkoedellytys tiiviimmälle yhdentymiselle EU:n sisämarkkinoihin.

10. EU tukee edelleen Länsi-Balkanin kumppaneitaan auttaakseen lieventämään Venäjän Ukrainaa vastaan käymän hyökkäyssodan vaikutuksia niiden talouksiin, yhteiskuntiin ja turvallisuuteen. Jatkamme liittymistä valmistelevasta tukivälineestä, talous- ja investointisuunnitelmasta, energiatukipaketista ja Euroopan rauhanrahastosta annettavaa tukeamme.

11. EU vahvistaa sitoumuksensa kehittää ja vahvistaa edelleen turvallisuuden ja puolustuksen alan vuoropuhelua ja yhteistyötä Länsi-Balkanin kumppanien kanssa. Olemme tyytyväisiä siihen, että **turvallisuus- ja puolustuskumppanuuksista** sovittiin ensimmäisten kumppanien kanssa tänä vuonna ja että Euroopan rauhanrahastosta annettava tuki vahvistaa alueen turvallisuutta ja häiriönsietokykyä. EU tukee jatkossakin aluetta hybridi- ja kyberuhkien sekä ulkomaisen tiedonmanipuloinnin ja häirinnän, kuten Venäjän Ukrainassa käymää hyökkäyssotaa koskevien Venäjän väärien narratiivien ja disinformaation, torjunnassa.

12. Sovinnonteko, osallistava alueellinen yhteistyö ja hyvät naapuruussuhteet ovat Euroopan unionin ytimessä. Sen vuoksi on olennaisen tärkeää panna kansainväliset sopimukset täytäntöön vilpittömässä mielessä ja konkreettisin tuloksin, mukaan lukien Prespan sopimus Kreikan kanssa ja ystävyyttä, hyvää naapuruutta ja yhteistyötä koskeva sopimus Bulgarian kanssa. Tarvitaan lisää määrätietoisia toimia, joilla edistetään sovintoa ja alueellista vakautta ja joilla pyritään löytämään ja panemaan täytäntöön kansainvälisen oikeuden ja vakiintuneiden periaatteiden, kuten seuraantokysymyksiä koskevan sopimuksen, mukaisia lopullisia, osallistavia ja sitovia ratkaisuja kumppaneiden alueellisiin ja kahdenvälisiin kiistoihin ja avoinna oleviin kysymyksiin, joita niillä on menneisyyden perintönä, sekä ratkaisematta oleviin kadonneiden henkilöiden tapauksiin ja sotarikoskysymyksiin.

13. Se, etteivät Pristinan ja Belgradin väliset suhteet ole normalisoituneet, rajoittaa molempia kumppaneita. EU:n tuella käytävässä Belgradin ja Pristinan vuoropuhelussa saavutetut sopimukset, erityisesti Kosovon ja Serbian suhteiden normalisointia koskeva sopimus ja sen liite, on pantava täytäntöön. EU muistuttaa, että Länsi-Balkanin uudistus- ja kasvutukivälineestä myönnettävän tuen ennakkoehtona on, että osapuolet sitoutuvat rakentavasti suhteidensa normalisointiin saavuttamalla mitattavissa olevaa edistystä ja konkreettisia tuloksia.

14. EU on yhä alueen läheisin kumppani, suurin investoija ja kauppakumppani sekä tärkein avunantaja. Luotamme Länsi-Balkanin kumppaneihimme siinä, että ne tekevät tämän näkyväksi suuren yleisön keskuudessa ja osoittavat sitoumuksensa EU:n arvoihin ja uudistuksiin sanoilla ja teoilla EU:n strategisen viestinnän tuella.

15. Budapestissa lokakuussa pidetyn onnistuneen kokouksen jälkeen odotamme mielenkiinnolla ensimmäistä Länsi-Balkanin alueella pidettävää Euroopan poliittisen yhteisön huippukokousta, joka järjestetään Tiranassa ensi vuonna, sillä se on edelleen tärkeä foorumi johtajien välisille syvällisille keskusteluille, jotka koskevat maanosamme rauhaa, turvallisuutta, vakautta ja taloudellista kehitystä.

***

16. Panemme tyytyväisinä merkille, että Länsi-Balkanin kumppanimme yhtyvät tähän julistukseen ja sen tavoiteltuja tuloksia ja prioriteetteja koskevaan liitteeseen.

Julistuksen liite

TAVOITELLUT TULOKSET JA PRIORITEETIT

1. LÄNSI-BALKANIN EU:HUN YHDENTYMISEN TEHOSTAMINEN KASVUSUUNNITELMAN AVULLA

- **Länsi-Balkanin** 6 miljardin euron **uudistus- ja kasvutukivälineen** mukaisesti kunkin kumppanin on ratifioitava kaksi sopimusta, jotka ovat tarpeen ensimmäisten ennakkomaksujen saamiseksi.

- Länsi-Balkanin kumppanien on pantava täytäntöön **uudistusohjelmansa** ja edistyttävä uudistus- ja kasvutukivälineessä määriteltyjen ehtojen täyttämisessä. Yksi edelleen puuttuva uudistusohjelma olisi toimitettava komissiolle mahdollisimman pian.

- Länsi-Balkanin kumppanien on jatkettava **yhteisten alueellisten markkinoiden** toteuttamista alueellisen yhteistyöneuvoston koordinoimana ja pidettävä yllä rakentavaa yhteistyötä **Keski-Euroopan vapaakauppasopimuksen (Cefta)** puitteissa.

- Länsi-Balkanin kumppanien on pikaisesti ratifioitava ja pantava täytäntöön **viides liikkuvuussopimus korkea-asteen koulutuksen saatavuudesta ja korkea-asteen opintoihin pääsystä Länsi-Balkanilla** ja pantava ilman lisäviivytyksiä täysimääräisesti täytäntöön aiemmat sopimukset, joita ei ole vielä pantu täytäntöön. Henkilökortilla matkustamista koskevan sopimuksen puuttuva ratifiointi olisi tehtävä mahdollisimman pian.

- EU on valmis tarkastelemaan tarkemmin kasvusuunnitelmissa esitettyjä ehdotuksia, joilla tehostetaan Länsi-Balkanin taloudellista yhdentymistä EU:hun, sillä ehdolla, että kumppanit panevat uudistusohjelmansa täytäntöön, mukauttavat sääntönsä EU:n sisämarkkinasääntöihin, avaavat asiaankuuluvat sektorinsa ja alansa kaikille naapurimailleen yhteisten alueellisten markkinoiden mukaisesti ja suojelevat samalla täysin EU:n sisämarkkinoiden eheyttä ja tasapuolisia toimintaedellytyksiä.

Liikenne

- Yhdentymisen edistämiseksi Länsi-Balkanin kumppanien olisi toteutettava uudistuksia kunnianhimoisesti kestävän **liikenteen** alalla liikenneyhteisösopimuksen mukaisten sitoumustensa mukaan. Länsi-Balkanin kumppanien odotetaan hyväksyvän uudet toimintasuunnitelmat, jotka koskevat yhteisön säännöstöön mukautumista rautatieliikenteen, tieliikenteen, liikenneturvallisuuden, vesiliikenteen ja liikenteen helpottamisen osalta.

- EU tukee Länsi-Balkanin kumppanien **yhdentymistä EU:n maantie- ja rautatieliikenteen** markkinoille asiaa koskevan EU:n säännöstön hyväksymisen pohjalta keskittyen erityisesti uudistusohjelmiin sisältyviin uudistustoimenpiteisiin.

- Rajanylitysten nopeuttamiseksi ja niiden tehokkuuden, turvallisuuden ja varmuuden parantamiseksi EU:n ja Länsi-Balkanin kumppanien olisi pyrittävä panemaan täytäntöön **EU:n ja Länsi-Balkanin väliset vihreät kaistat**, jotta niitä voidaan soveltaa kaikilla asiaankuuluvilla rajoilla noudattaen täysimääräisesti EU:n säännöstöä ja menettelyjä.

- Länsi-Balkanin kumppanien olisi yhteistyössä naapureina olevien EU:n jäsenvaltioiden kanssa pyrittävä panemaan täytäntöön **etenemissuunnitelma vihreiden kaistojen tehostamiseksi, tulliyhteistyön parantamiseksi ja rajanylityspaikkojen ja yhteisten rajanylityspaikkojen nykyaikaistamiseksi** sekä luotava perusta 11 ensisijaisen rajanylityspaikan nykyaikaistamiselle.

- Komissiota pyydetään myöntämään rahoitusta **turvallista ja kestävää liikennettä koskevasta ohjelmasta** 11 ensisijaiselle rajanylityspaikalle.

- Kestävien yhteyksien edistämiseksi Länsi-Balkanin kumppanien olisi toteutettava lisätoimia **liikenneverkkojensa** nykyaikaistamiseksi TEN-T-standardien pohjalta. Niiden olisi asetettava etusijalle laajennettuun TEN-T-ydinverkkoon ja kattavaan TEN-T-verkkoon liittyvät hankkeet ja siten kunnostettava ja laajennettava edelleen rautateiden matkustajaliikenneyhteyksiä alueella ja EU:hun kuuluviin naapurimaihin. EU aikoo tukea tätä työtä.

Vihreä toimintaohjelma

- Länsi-Balkanin kumppanien olisi **pantava täysimääräisesti täytäntöön** alueen **vihreä toimintaohjelma**, mukaan lukien Pariisin sopimuksen mukaiset ilmastositoumukset, energiayhteisö ja Länsi-Balkanin vihreästä toimintaohjelmasta annettu Sofian julkilausuma. Länsi-Balkanin kumppanien olisi sovittava uudesta toimintasuunnitelmasta, joka koskee keskeisiä uudistuksia ja hankkeita.

- EU jatkaa tämän työn tukemista muun muassa **EU4Green**-hankkeen kautta. Länsi-Balkanin kumppanien olisi toimintasuunnitelman tarkistamisen yhteydessä yksilöitävä strategiset tarpeet, jotka voitaisiin kattaa EU4Green-ohjelmasta.

- EU jatkaa alueen tukemista **kiertotalouden** kehittämisessä edelleen puuttumalla erityisesti jätteisiin, kierrätykseen, kestävään tuotantoon ja luonnonvarojen tehokkaaseen käyttöön, jotta voidaan suojella niiden **biologista monimuotoisuutta** ja ekosysteemipalveluja, suojella ja ennallistaa alueen luonnonvarallisuutta ja **torjua** ilman, veden ja maaperän **pilaantumista**, joka on Länsi-Balkanin kansalaisten merkittävä huolenaihe.

- Länsi-Balkanin kumppanien olisi pyrittävä **hiilestä irtautumiseen** alueella. EU aikoo tukea tätä työtä muun muassa antamalla teknistä apua.

- EU tukee aluetta **ilmasto- ja energiasiirtymäpolitiikan** kehittämisessä ja toimeenpanossa, mukaan lukien vankkaan päästöjen tarkkailuun, raportointiin ja todentamiseen perustuva hiilen hinnoittelu, jotta voidaan nopeuttaa vihreää siirtymää ja saavuttaa tarvittavat päästövähennykset luotettavalla, kustannustehokkaalla ja oikeudenmukaisella tavalla ja helpottaa lähentymistä EU:n päästökauppajärjestelmään. Länsi-Balkanin kumppanien olisi jatkettava ilmastolainsäädäntönsä mukauttamista yhteisön säännöstöön ja hyväksyttävä kansalliset energia- ja ilmastosuunnitelmat. Länsi-Balkanin kumppanien on edistettävä lainsäädäntönsä mukauttamista EU:n energiasäännöstöön markkinoidensa yhdentämiseksi Euroopan sisämarkkinoihin, muun muassa sähkömarkkinoiden yhteenkytkemisen kautta.

- Vihreän toimintaohjelman kunnianhimoisten ja elintärkeiden tavoitteiden saavuttamiseksi Länsi-Balkanin edunsaajia kehotetaan osoittamaan hankkeeseen riittävästi ammattitaitoisia henkilöresursseja.

Digitaaliset sisämarkkinat

- EU:n ja Länsi-Balkanin kumppanien olisi jatkettava työtä EU:n **digitaalisiin sisämarkkinoihin** yhdentymiseksi ja jatkettava asiaankuuluvan digitaalisen säännöstön sisällyttämistä.

- Ottaen huomioon EU:n ja Länsi-Balkanin kumppanien välisten **dataverkkovierailujen kustannusten** aleneminen 1. lokakuuta 2023 alkaen Länsi-Balkanin kumppanien olisi jatkettava sovittua asteittaista maksujen vapaaehtoista alentamista. Lisätoimia tarvitaan sellaisen pitkän aikavälin verkkovierailujärjestelyn laatimiseksi, jolla alue sisällytetään EU:n kotimaanhintaisten verkkovierailujen alueeseen.

- Länsi-Balkanin kumppanien olisi myös tehostettava toimiaan **digitaalisen siirtymän ja median** alalla ja erityisesti kyberturvallisuutta koskevien uudistusten alalla mukauttamalla lainsäädäntönsä NIS 2 -direktiiviin ja varmistamalla 5G-verkkojen turvallinen käyttöönotto EU:n 5G-kyberturvallisuusvälineistön kattavan käyttöönoton avulla.

- Länsi-Balkanin kumppanien olisi edistettävä **WiFi4WB-aloitteen** täytäntöönpanoa, jonka ansiosta kansalaiset ja vierailijat voivat vapaasti käyttää WiFi-yhteyksiä julkisissa tiloissa eri puolilla aluetta. Komissio tukee aloitteen käyttöönottoa vuosina 2025–2026 EU4Digital-hankkeen kautta.

- Länsi-Balkanin kumppanien olisi otettava käyttöön **EU:n digitaali-innovointikeskittymät**, jotka toimivat osaamiskeskuksina, jotka on suunniteltu tarjoamaan pk-yrityksille digitalisaatiota koskevaa asiantuntemusta ja apua, hyödyntäen myös jäsenvaltioiden kokemuksia tähän liittyen. EU myöntää tätä varten rahoitusta Digitaalinen Eurooppa -ohjelman rahoituksesta.

- EU:n ja Länsi-Balkanin välisiä **tiedonsiirtoja** olisi helpotettava mukauttamalla kumppanien sääntöjä EU:n henkilötietojen suojaa koskeviin normeihin ja asiaankuuluvaan säännöstöön.

Teollisuuden toimitusketjut

- **Länsi-Balkanin kumppanien** olisi jatkettava työtä, jonka tavoitteena on tulla osaksi **kriittisiä raaka-aineita** koskevaa EU:n arvoketjua, muun muassa kehittämällä asiaankuuluvia teollisuudenaloja EU:n normien ja markkinoille pääsyn mahdollisuuksien mukaisesti.

- Länsi-Balkanin kumppanien olisi pyrittävä EU:n kanssa tiiviimpään yhteistyöhön asiaankuuluvilla teollisuudenaloilla synergioiden ja yritysten yhdentymisen vahvistamiseksi. Tämä yhdentyminen tukisi kansallisia teollisuuden tavoitteita, parantaisi alueellista kilpailukykyä ja houkuttelisi kestäviä investointeja alueelle.

2. VAKAAN TALOUDELLISEN PERUSTAN LUOMINEN TULEVAISUUDELLE JA VENÄJÄN UKRAINAA VASTAAN KÄYMÄN HYÖKKÄYSSODAN KIELTEISTEN VAIKUTUSTEN TORJUMINEN YHDESSÄ

Energia

- EU jatkaa osallistumistaan liittymistä valmistelevan tukivälineen, talous- ja investointisuunnitelman ja energiatukipaketin kautta.

- Länsi-Balkanin kumppanien olisi käytettävä EU:n mekanismia **kaasun ja nesteytetyn maakaasun yhteishankintoihin** vähentääkseen riippuvuuttaan venäläisestä kaasusta.

- Länsi-Balkanin olisi hyödynnettävä EU:n tarjoamaa tilaisuutta avata **sähkömarkkinansa** Länsi-Balkanin kumppaneille edellyttäen, että ne toteuttavat tarvittavia sääntelyuudistuksia.

Talous- ja investointiohjelma

- **Talous- ja investointisuunnitelman kautta annettava tuki** käsittää 9 miljardia euroa avustuksina IPA III -välineestä ja enimmillään 20 miljardia euroa investointeja kaudella 2021–2027, ja sen toteuttaminen on edennyt pitkälle. Aluetta koskevasta lähes 30 miljardin euron investointipaketista EU on tähän mennessä hyväksynyt 5,4 miljardia euroa avustuksina investointeihin, joiden arvo on yli 17,55 miljardia euroa, mukaan lukien 68 lippulaivainvestointihanketta talous- ja investointiohjelman puitteissa.

- Länsi-Balkanin kumppaneiden **talous- ja investointisuunnitelman, vihreän toimintaohjelman ja digitaalistrategian** täytäntöönpanoa jatketaan, ja sen olisi perustuttava EU:n parhaisiin käytäntöihin suunnitelmien kustannustehokkuuden varmistamiseksi. Länsi-Balkanin kumppanit valmistelevat edelleen asiaankuuluvia investointi- ja hanke-ehdotuksia toteutettavaksi, myös Länsi-Balkanin investointikehyksen kautta.

3. EU:N POLIITTISEN JA TOIMINTAPOLIITTISEN YHTEISTYÖN NOPEUTTAMINEN JA SYVENTÄMINEN LÄNSI-BALKANIN KANSSA, MYÖS YHTEISEN ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIIKAN (YUTP) ALALLA

Poliittinen yhteistyö

- EU aikoo **nopeuttaa ja syventää poliittista ja toimintapoliittista yhteistyötään Länsi-Balkanin kumppaneiden kanssa** muun muassa järjestämällä säännöllisiä EU:n ja Länsi-Balkanin huippukokouksia, kutsumalla kumppanit osallistumaan EU:n korkean tason tapahtumiin ja säännöllisiin YUTP-vuoropuheluihin, lisäämällä yhteistyötä monenvälisillä foorumeilla ja vaihtamalla tietoja ennen ulkoasiainneuvoston kokouksia ja niiden jälkeen.

- Länsi-Balkanin kumppaneiden, jotka eivät vielä ole sitä tehneet, olisi edistyttävä nopealla ja kestävällä tavalla kohti **täysimääräistä mukautumista EU:n yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan**, myös EU:n rajoittaviin toimenpiteisiin ja niiden noudattamisen valvontaan, **ja sen täytäntöönpanoa**.

Turvallisuus- ja puolustusyhteistyö

- EU aikoo edistää alueen turvallisuutta muun muassa YTPP-operaationsa **EUFOR Althea ja EULEX -operaationsa** kautta.

- Tänä vuonna on sovittu kahden kumppanin kanssa **ensimmäisistä turvallisuus- ja puolustuskumppanuuksista**, jotka kattavat kahdenvälisen turvallisuus- ja puolustusyhteistyön koko kirjon. EU on valmis laajentamaan tätä uutta poliittista kehystä muihin kumppaneihin, jotka mukautuvat täysin EU:n yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan.

- EU aikoo jatkaa työtä alueen kanssa sen puolustuskykyjen ja -valmiuksien kehittämiseksi edelleen, myös **Euroopan rauhanrahaston** avulla. Tähän mennessä kolme Länsi-Balkanin kumppania on saanut Euroopan rauhanrahastosta myönnettävää **kahdenvälistä tukea**. Euroopan rauhanrahastosta tuetaan myös Balkanin lääkintäjoukkoja. Vuodesta 2022 lähtien 6 miljoonan euron avustustoimenpiteellä on edistetty pysyvän järjestelyn ja sen toimintaan osallistuvien EU:n ulkopuolisten maiden suorituskykyjen ja valmiuksien kehittämistavoitteita. Vuonna 2021 perustetun Euroopan rauhanrahaston tuki Länsi-Balkanille on ollut yhteensä 61 miljoonaa euroa, mikä vastaa **molemminpuolista sitoumusta vahvistaa vuoropuhelua ja yhteistyötä turvallisuuden ja puolustuksen alalla**.

- Länsi-Balkanin kumppanien olisi jatkettava toimia, joilla kehitetään tehokkaita välineitä **Länsi-Balkanin alueellista yhteistyötä varten turvallisuuden ja puolustuksen alalla**.

Selviytymiskyvyn parantaminen

- **EU aikoo jatkaa yhteisen kyberturvallisuuden parantamista yhteistyössä Länsi-Balkanin kumppaneiden kanssa** muun muassa koordinoitujen diplomaattisten toimien, operatiivisen ja teknisen tuen avulla ja osallistamalla aluetta EU:n rakenteisiin, politiikkoihin ja prosesseihin.

- Länsi-Balkanin kumppaneita kannustetaan hyödyntämään **EU:n kyberturvallisuusreserviä** merkittävien tai laajamittaisten kyberturvallisuuspoikkeamien tapauksessa. Reservi on niiden saatavilla, kun kybersolidaarisuussäädös on virallisesti hyväksytty. Tässä yhteydessä niiden olisi harkittava nykyisten Digitaalinen Eurooppa -ohjelmaan liittyvien assosiaatiosopimusten muuttamisen käynnistämistä, jotta mekanismin käyttö olisi niille mahdollista.

- Länsi-Balkanin kumppaneiden olisi tehostettava toimiaan **kyberturvallisuutta koskevien oikeudellisten kehysten** vahvistamiseksi.

- Kumppaneita, jotka eivät vielä ole sitä tehneet, kehotetaan nimittämään **kyberasiantuntijat** mahdollisimman pian, jotta voidaan edistää yhteistyötä kyberdiplomatian alalla.

- **Länsi-Balkanin kybervalmiuskeskus**, joka pyrkii alueelliseksi keskukseksi, jossa kehitetään kybervalmiuksia Länsi-Balkanin alueen kanssa ja sen hyväksi, edistää edelleen alueellista yhteistyötä ja koordinointia kyberresilienssin parantamiseksi kyberturvallisuutta, kyberrikollisuuden torjuntaa ja kyberdiplomatiaa koskevan koulutuksen avulla.

- EU aikoo tehostaa yhteistyötä alueen kanssa **EU:n kyberdiplomatian välineistön** puitteissa erityisesti sellaisten välineiden osalta, joilla ehkäistään ja torjutaan haitallisia kybertoimia ja reagoidaan niihin, myös diplomaattisten toimenpiteiden avulla.

- Länsi-Balkanin kumppaneiden olisi lisättävä yhteistyötä **Euroopan unionin kyberturvallisuusviraston** (ENISA) ja **Euroopan kyberturvallisuuden osaamiskeskuksen** (ECCC) kanssa ja helpotettava **alueellisen yhteistyöneuvoston** roolia.

- EU tukee Länsi-Balkanin kumppaneita hybridiuhkien, erityisesti **ulkomaisen tiedonmanipuloinnin ja häirinnän**, kuten Venäjän Ukrainassa käymää hyökkäyssotaa koskevien Venäjän väärien narratiivien ja disinformaation, torjunnassa. Tältä osin EU aikoo vahvistaa edelleen Länsi-Balkanin kumppaneiden kanssa tehtävää yhteistyötä, jolla **parannetaan selviytymiskykyä**, muun muassa edistämällä tiedotusvälineiden ammattimaisuutta ja medialukutaitoa ja lisäämällä EU:n ja Länsi-Balkanin suhteita ja erityisesti laajentumisprosessia koskevan **strategisen viestinnän** vaikutusta.

- Länsi-Balkanin kumppaneiden olisi **viestittävä** EU:sta objektiivisesti ja yksiselitteisesti ja sitouduttava edelleen ulkomaisen sekaantumisen ja tiedonmanipuloinnin, myös disinformaation, torjumiseen.

EU:hun yhdentymisen sosiaalinen ulottuvuus: ihmisten väliset yhteydet ja nuorten hyväksi toteutettavat toimenpiteet

- **College of Europe** -yliopiston uusi toimipiste Tiranassa on perustettu, ja se on alkanut tarjota opiskelijoille asiantuntijatason tietoa EU-asioista ja auttaa samalla alueellisen asiantuntemuksen levittämisessä ja hyödyntämisessä. College of Europe aikoo käynnistää helmikuussa 2025 myös ensimmäisen laajentumiskumppaneita koskevan diplomaattisen ohjelman, johon osallistuu nuoria diplomaatteja Länsi-Balkanilta ja jota EU tukee.

- Yhdenmukaisuus **Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin** kanssa on avainasemassa ihmiskeskeisessä lähestymistavassa tulevien jäsenvaltioiden edetessä kohti EU:hun yhdentymistä. Toimivat työmarkkinarakenteet ja -instituutiot, tehokkaat sosiaalisen suojelun järjestelmät ja vahva työmarkkinavuoropuhelukäytäntö ovat ratkaisevan tärkeitä onnistuneen EU:hun liittymisprosessin kannalta.

- EU tukee edelleen Länsi-Balkanin **julkishallintojen** uudistamista ja **valmiuksien kehittämistä** erityisesti avustusten, twinning-toiminnan sekä julkishallinnon alueellisen koulun (ReSPA) kautta.

- Länsi-Balkanin kumppaneiden olisi nopeutettava **Länsi-Balkanin alueen innovointia, tutkimusta, koulutusta, kulttuuria, nuorisoa ja urheilua koskevan toimintaohjelman** toteuttamista.

- EU osallistaa edelleen vähitellen Länsi-Balkanin kumppaneita **Erasmus+** -ohjelman ja **Euroopan solidaarisuusjoukkojen** kaltaisiin EU:n ohjelmiin, ja avaa **Eurooppalaiset yliopistot -aloitteen** puitteissa osallistumisen kaikille Länsi-Balkanin kumppaneille tavoitteena luoda uusia mahdollisuuksia **nuorille**.

- Länsi-Balkanin kumppaneiden olisi toteutettava **nuorisotakuu** ja innovoinnin tukitoimenpiteet, joilla pyritään vähentämään osaamisen kohtaanto-ongelmaa ja aivovuotoa alueella.

- **Alueellinen nuorisoalan yhteistyöjärjestö** pyrkii tehostamaan yhteistyötä ja nuorten aktiivista osallistumista Länsi-Balkanilla tukemalla sovintoon tähtäävää vuoropuhelua.

4. LAITON MUUTTOLIIKE, TERRORISMIN TORJUNTA, JÄRJESTÄYTYNEEN RIKOLLISUUDEN JA KORRUPTION TORJUNTA SEKÄ OIKEUSASIAT

Muuttoliikkeen hallinta

- Länsi-Balkania koskevan EU:n toimintasuunnitelman toteuttamisessa on edistytty merkittävästi. Koordinoitujen toimien ansiosta yleinen **muuttopaine** Länsi-Balkanin reitillä on vähentynyt 80 prosentilla vuoden 2024 kymmenen ensimmäisen kuukauden aikana vuoteen 2023 verrattuna. Lisätoimia kuitenkin tarvitaan lainsäädännön **yhdenmukaistamiseksi edelleen EU:n säännöstön ja EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen kanssa**, koska reitti on edelleen aktiivinen.

- EU:n huomattava rahoitustuki antaa kumppaneille mahdollisuuden parantaa muuttoliikejärjestelmiään sellaisen kokonaisvaltaisen lähestymistavan pohjalta, joka mukailee niiden liittymisnäkymiä. Tuen avulla **parannetaan turvapaikka- ja vastaanottojärjestelmiä**, **vahvistetaan rajavalvontaa**, **torjutaan järjestäytyneitä rikollisryhmiä** ja muita rikollisverkostoja, erityisesti niitä, jotka osallistuvat muuttajien salakuljetukseen, ja edistetään paluuta Länsi-Balkanilta lähtömaihin. EU on tyytyväinen siihen, että joidenkin kumppaneiden kanssa on allekirjoitettu hallinnollisia sopimuksia, jotka antavat niille tarkkailijan aseman Euroopan muuttoliikeverkostossa.

- EU on tyytyväinen siihen, että koko Länsi-Balkanin alueen kansalaiset voivat nyt matkustaa Schengen-alueelle **viisumivapaasti**.

- EU on tyytyväinen siihen, että useat Länsi-Balkanin kumppanit ovat edistyneet nopeasti yhdenmukaistamisessa **EU:n viisumipolitiikkaan**, mukaan lukien sitoumukset, joita on tehty kasvusuunnitelman mukaisissa uudistusohjelmissa, ja Frontexin asemaa koskevien uusien sopimusten toteutus. Näitä toimia olisi jatkettava.

Laiton muuttoliike

- EU ja Länsi-Balkanin kumppanit jatkavat yhteistoimiaan **Länsi-Balkania koskevan EU:n toimintasuunnitelman** täysimääräiseksi toteuttamiseksi, mukaan lukien rajaturvallisuus, muuttajien salakuljetuksen ja ihmiskaupan torjunta, lähtömaihin palaamisen kehittäminen ja kansainvälisen suojelun saatavuuden varmistaminen sitä tarvitseville.

- Länsi-Balkanin kumppaneiden olisi entisestään vahvistettava osallistumistaan **Euroopan monialaiseen rikosuhkien torjuntafoorumiin** (EMPACT).

- Länsi-Balkanin kumppaneiden, jotka eivät vielä ole sitä tehneet, olisi allekirjoitettava hallinnolliset sopimukset tarkkailijan asemasta **Euroopan muuttoliikeverkostossa**.

- Länsi-Balkanin kumppaneiden olisi edistyttävä edelleen nopeassa **yhdenmukaistamisessa EU:n viisumipolitiikkaan**, erityisesti sellaisten maiden osalta, joista aiheutuu laitonta muuttoliikettä koskevia tai turvallisuusriskejä EU:lle, jotta voidaan estää EU:n jäsenvaltioiden maahanmuutto- ja turvapaikkajärjestelmien väärinkäyttö.

- Länsi-Balkanin kumppanit jatkavat tiiviissä yhteistyössä EU:n kanssa **paluuta koskevien järjestelmiensä parantamista** muun muassa lisäämällä yhteistyötä keskeisten lähtömaiden kanssa. EU jatkaa taloudellisen ja teknisen tuen antamista muun muassa **Euroopan raja- ja merivartioviraston (Frontex)** kautta.

- Vireillä olevat asemaa koskevat sopimukset, joiden nojalla **Frontex** voi lähettää lisää Euroopan raja- ja merivartioryhmiä Länsi-Balkanille, olisi tehtävä mahdollisimman pian, ja kaikkia asemaa koskevia sopimuksia olisi hyödynnettävä mahdollisimman tehokkaasti vahvan yhteistyön varmistamiseksi, mukaan lukien Frontexin henkilöstön tehokas lähettäminen kumppaneiden tukemiseksi.

- Länsi-Balkanin kumppaneiden olisi tehostettava edelleen yhteistyötään **EU:n turvapaikkaviraston ja Europolin kanssa**.

Terrorismin torjunta

- EU jatkaa yhteistyötä Länsi-Balkanin kumppaneiden kanssa terrorismin ja väkivaltaisen ääriliikehdinnän torjumiseksi sen kaikissa muodoissa, muun muassa puuttuakseen uhkauksiin, jotka liittyvät **väkivaltaiseen oikeistolaiseen ääriliikehdintään**, verkossa leviävään **väkivaltaiseen äärisisältöön** ja **mahdollisiin kriittiseen infrastruktuuriin ja julkisiin tiloihin kohdistuviin hyökkäyksiin**.

- Länsi-Balkanin kumppaneille ehdotetaan vuoden 2025 alkupuoliskolla uutta **Länsi-Balkanin yhteistä terrorisminvastaista toimintasuunnitelmaa**, ja se on määrä hyväksyä seuraavassa EU:n ja Länsi-Balkanin oikeus- ja sisäasioiden alan ministerifoorumissa.

Järjestäytyneen rikollisuuden torjunta

- EU ja Länsi-Balkanin kumppanit puuttuvat edelleen vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen, erityisesti **rahanpesuun, korruptioon, laittomaan asekauppaan ja huumekauppaan**, EMPACTin tuella tehtävän yhteistyön avulla keskittyen samalla korkean riskin rikollisverkostoihin.

- Länsi-Balkanin kumppaneiden olisi lisättävä aktiivista **osallistumistaan EMPACTin** toimiin ja **yhteistyöhön Europolin kanssa**.

- EU tukee Länsi-Balkanin kumppaneita niiden pyrkiessä tehostamaan toimiaan asiaankuuluvien uudistusten toteuttamiseksi ja **rajatylittävän lainvalvonta-** ja **rikosoikeudellisen yhteistyön tehostamiseksi** alueella, Euroopassa ja sen ulkopuolella, erityisesti Latinalaisen Amerikan kanssa. Länsi-Balkanin kumppaneiden olisi hyödynnettävä kaikkia EU:n lainvalvontakoulutusviraston tarjoamia koulutusmahdollisuuksia.

- Länsi-Balkanin kumppaneiden olisi saatava aikaan **huomattavia tuloksia** korruptioon, järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja rahanpesuun liittyvien tapausten tutkinnassa, syytetoimissa ja lopullisissa tuomioissa sekä parannettava yhteistyötä eri lainkäyttöalueiden välillä ja varmistettava sekä rikoksen uhrien oikeudet että epäiltyjen ja syytettyjen oikeudet EU:n säännöstön ja kansainvälisten normien mukaisesti.

- Länsi-Balkanin kumppaneiden lainvalvontaviranomaisten ja oikeusjärjestelmien olisi järjestelmällisesti käytettävä **talousrikostutkintaa** järjestäytynyttä rikollisuutta käsittelevissä tapauksissa, ja niillä olisi oltava **tarvittavat valtuudet** varojen jäljittämiseen, tunnistamiseen, jäädyttämiseen ja menetetyksi tuomitsemiseen EU:n säännöstön mukaisesti.

- Kun otetaan huomioon huumausaineiden käytön ja **huumekaupan** tuhoisat seuraukset yhteiskuntiemme hyvinvoinnille ja turvallisuudelle, EU ja Länsi-Balkanin kumppanit jatkavat ja tehostavat yhteisiä ponnisteluja käyttäen näyttöön perustuvaa, yhdennettyä, monialaista ja tasapainoista lähestymistapaa, joka olisi sisällytettävä osapuolten huumausainestrategioihin.

- Länsi-Balkanin kumppaneiden olisi perustettava ja saatettava täysin toimintavalmiiksi **kansalliset huumausaineiden seurantakeskukset ja kansalliset varhaisvaroitusjärjestelmät**, jotta ne voivat kehittää edelleen yhteistyötään Euroopan unionin huumeviraston kanssa, jonka kanssa olisi sovittava uusista työjärjestelyistä.

- Länsi-Balkanin kumppaneiden olisi kitkettävä **pienaseiden ja kevyiden aseiden laiton kauppa ja leviäminen** ja tehtävä korkean tason yhteistyötä ampuma-aseiden salakuljetuksen torjumiseksi EMPACTin puitteissa sitoutumalla aktiivisesti Kaakkois-Eurooppaa koskeviin yhteisen toiminnan päiviin. EU jatkaa Länsi-Balkanin tukemista muun muassa kahdella äskettäin hyväksytyllä alueellisella hankkeella, arvoiltaan 4 miljoonaa euroa ja 3,8 miljoonaa euroa, joilla edistetään Länsi-Balkanin alueelle suunnatun pienaseita ja kevyitä aseita koskevan etenemissuunnitelman täytäntöönpanoa ja tuetaan asevalvontaa yleisesti.

- Länsi-Balkanin kumppaneiden olisi jatkettava pienaseita ja kevyitä aseita koskevan tarkistetun etenemissuunnitelman toteuttamista. Etenemissuunnitelma vahvistettiin äskettäin Budvassa pidetyssä vuoden 2024 EU:n ja Länsi-Balkanin oikeus- ja sisäasioiden alan ministerifoorumissa.

Oikeusasiat

- Neljä Länsi-Balkanin alueen ehdokasmaata sisällytettiin ensimmäistä kertaa **komission vuoden 2024 oikeusvaltiokertomukseen**, ja tämän johdosta ne kutsuttiin syyskuussa 2024 järjestettyyn yleisten asioiden neuvostoon keskustelemaan niiden oikeusvaltiotilanteiden suuntauksista. EU odottaa, että muut kumppanit otetaan mukaan tähän työhön, kunhan tarvittavat edellytykset täyttyvät.

- Länsi-Balkanin kumppaneiden olisi hyväksyttävä tai ylläpidettävä **sääntely- ja institutionaalisia puitteita**, mukaan lukien riippumaton tietosuojaviranomainen, jotta Eurojustin kanssa tehtävässä operatiivisessa yhteistyössä tarvittavat **tietosuojanormit** voidaan panna tehokkaasti täytäntöön, vuoden 2018 Länsi-Balkanin yhteisen terrorisminvastaisen toimintasuunnitelman mukaisesti.

- Länsi-Balkanin kumppaneiden olisi tehostettava yhteistyötään Eurojustin kanssa ja hyödynnettävä kaikki tarjotut mahdollisuudet muodostaa yhteisiä tutkintaryhmiä rajatylittäviä rikostapauksia varten.

- Länsi-Balkanin kumppaneiden, jotka eivät vielä ole sitä tehneet, olisi laadittava työjärjestelyt ja jatkettava yhteistyötä **Euroopan syyttäjänviraston** (EPPO) kanssa.

- Länsi-Balkanin kumppaneiden olisi ratifioitava ja pantava täytäntöön **kansainvälistä yhteistyötä rikosasioissa ja yksityisoikeudellisissa asioissa** koskevat kansainväliset yleissopimukset, erityisesti kansainvälistä yksityisoikeutta käsittelevän Haagin konferenssin laatimat yleissopimukset.

- Länsi-Balkanin kumppaneiden olisi hyväksyttävä **sähköisen oikeuden strategiat**, päivitettävä nykyisiä strategioita ja jatkettava vakaata etenemistä **oikeusjärjestelmien digitalisoinnissa**, mukaan lukien täysin toimivien asianhallinta- ja tietojärjestelmien perustaminen hyödyntäen täysimääräisesti kaikkia käytettävissä olevia varoja.

- Länsi-Balkanin kumppaneiden olisi hyväksyttävä säännöt ja hallinnolliset käytännöt, jotka ovat tarpeen sen varmistamiseksi, että **rikoksen uhrit** voivat **saada oikeussuojaa**, saada tarvittavaa **tukea ja suojelua** ja **osallistua rikosoikeudellisiin menettelyihin**.

- Länsi-Balkanin kumppaneiden olisi **tuettava Eurojustia** sotarikosten ja muiden **Ukrainassa tehtyjen** vakavimpien **rikosten** tutkinnan ja niistä syytteeseenpanon koordinoinnissa ja tarjottava asiantuntemusta luontoissuorituksina.